

Vilniaus universitetas

Matematikos ir informatikos fakultetas

Programų sistemų studijų programa

Optimizavimo metodų ketvirtojo laboratorinio darbo ataskaita

Ataskaitą tikrino: Prof. Dr. Pranas Katauskis

Ataskaitą parengė: Dominykas Daunoravičius

Vilnius

2022

Ivadas

Laboratorinio darbo formulavimas: Suprogramuoti simplekso algoritmą tiesinio programavimo uždaviniams spręsti ir išspręsti duotą tiesinio programavimo uždavinį bei naudojantis tuo pačiu algoritmu išspręsti individualų uždavinį, kur apribojimų dešinės pusės konstantos keičiasi į a, b ir c – studento knygelės numerio „1*1*abc“ skaitmenis.

Laboratorinio darbo tikslas: Suprogramuoti simplekso algoritmą tiesinio programavimo uždaviniams išspręsti bei parašyti ataskaitą apie tai, kaip buvo vykdomas laboratorinis darbas. Tai atlikus rasti optimalius sprendinius, minimalias funkcijų reikšmes ir bazes

Darbo eiga

Laboratoriniame darbe pateiktas tiesinio programavimo uždavinys:

$$\begin{aligned} \min & 2x_1 - 3x_2 - 5x_4 \\ \begin{cases} -x_1 + x_2 - x_3 - x_4 \leq 8 \\ 2x_1 + 4x_2 \leq 10 \\ x_3 + x_4 \leq 3 \\ x_i \geq 0 \end{cases} \end{aligned}$$

Suprogramavus simplekso algoritmą jį reikia išspręsti du kartus – pirmą kartą, jį reikia spręsti taip, kaip pateikta sąlygoje, antrąjį – pakeičiant dešinės pusės apribojimų konstantas, kur $a = 0$, $b = 3$, $c = 9$. Vadinasi antruoju atveju uždavinio formuluotė bus tokia:

$$\begin{aligned} \min & 2x_1 - 3x_2 - 5x_4 \\ \begin{cases} -x_1 + x_2 - x_3 - x_4 \leq 0 \\ 2x_1 + 4x_2 \leq 3 \\ x_3 + x_4 \leq 9 \\ x_i \geq 0 \end{cases} \end{aligned}$$

Simplekso algoritmas – tai tiesinio programavimo uždaviniams spręsti skirtas algoritmas, kuris šiame laboratoriniame darbe realizuojamas uždavinį užrašant matriciniu pavidalu ir sprendžiamas pasirenkant nebazinį stulpelį, kuris yra įkeliamas į bazę. Uždavinys yra sprendžiamas tol, kol 1-oje eilutėje nebelieka neigiamų kintamųjų, tuomet galime teigti, jog radome optimalų uždavinio sprendinį.

Pagrindiniai simplekso algoritmo žingsniai:

1. Pasirenkamas mažiausias neigiamas stulpelis iš pirmos eilutės.
2. Pasirenkama eilutė, kuri sudaro mažiausią santykį su gautu atsakymu.
3. Atliekami veiksmai su eilutėmis tam, kad gauti bazinį stulpelį.
4. Veiksmai kartojami tol, kol nebelieka neigiamų reikšmių pirmoje eilutėje.

Pagrindinio uždavinio sprendimo eiga.

Iš uždavinio formuluotės susidarome:

- $A = \begin{pmatrix} -1 & 1 & -1 & -1 \\ 2 & 4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix}$ iš kairės apribojimų pusės.
- $B = (8 \ 10 \ 3)$ iš dešinės apribojimų pusės.
- $C = (2 \ -3 \ 0 \ -5)$ iš min funkcijos konstantų prie x.
- $X = (x_1 \ x_2 \ x_3 \ x_4)^T$

Uždavinys matriciniu pavidalu kanonine forma, kuri gaunama iš uždavinio formuluotės:

$$\begin{cases} \min CX \\ AX \leq B \\ X \geq 0 \end{cases}$$

Jog padaryti uždavinį standartine forma, reikia įsivesti 3 naujus kintamuosius, po vieną kiekvienam apribojimui, kurie apribojimų nelygybes leis paversti lygybėmis, pavadinsime juos s_1, s_2, s_3 . Uždavinys standartine forma atrodys taip:

$$\begin{cases} \min 2x_1 - 3x_2 - 5x_4 \\ \begin{cases} -x_1 + x_2 - x_3 - x_4 + s_1 & = 8 \\ 2x_1 + 4x_2 & + s_2 & = 10 \\ & x_3 + x_4 & + s_3 & = 3 \end{cases} \\ x_i \geq 0 \end{cases}$$

Matriciniu pavidalu standartine forma:

$$\begin{cases} \min C'X' \\ A'X' = B \\ X' \geq 0 \end{cases}$$

, kur:

- $A' = \begin{pmatrix} -1 & 1 & -1 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ 2 & 4 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$ iš kairės apribojimų pusės.
- B nesikeičia. $B = (8 \ 10 \ 3)$.
- $C' = (2 \ -3 \ 0 \ -5 \ 0 \ 0 \ 0)$ iš min funkcijos konstantų prie x ir s.
- $X' = (x_1 \ x_2 \ x_3 \ x_4 \ s_1 \ s_2 \ s_3)^T$

Tada uždavinys užrašomas lentelės pavidalu.

1 lentelė. Pagrindinio uždavinio pradinė lentelė.

	x_1	x_2	x_3	x_4	s_1	s_2	s_3
0	2	-3	0	-5	0	0	0
8	-1	1	-1	-1	1	0	0
10	2	4	0	0	0	1	0
3	0	0	1	1	0	0	1

Bazės determinantas turi būti nelygus 0 ir bazę turi sudaryti tiek elementų, kiek yra apribojimų.

Pirminės bazės elementais pasirenkami s_1, s_2 ir s_3 .

Atliekama pirmoji iteracija, kurios metu pasirinksime nebazinį stulpelį. Iš pat pradžių matome, kad 1 matricos eilutėje (0 eilutė – pavadinimai) turime dvi neigiamas reikšmes, pagal simplekso algoritmą, imsime tą reikšmę, kuri yra mažiausia, mūsų atveju tai bus -5 (stulpelis x_4). Pasirinkus stulpelį kitas žingsnis gauti mažiausią neneigiamą santykį tam, kad galėtume pasirinkti reikiamą

eilutę. 2 eilutė netinka, kadangi santykis yra neigiamas, o 3 eilutė netinka, kadangi 10 negalima dalinti iš 0, vadinasi pasirenkame 4 eilutę. Tai padarius, mums reikės šį stulpelį paversti baziniu, o kad tai padaryti reikės atlikti veiksmus su kiekviena eilute, tam, kad 1, 2 ir 3 eilučių x_3 stulpelio reikšmės būtų 0. 4-oje eilutėje nereikia atlikti jokių veiksmų, kadangi pasirinkto stulpelio reikšmė jau yra 1, 3-oje eilutėje taip pat nereikia atlikti jokių veiksmų, kadangi x_3 stulpelyje esanti reikšmė yra 0, 2-oje eilutėje reikia x_3 stulpelio paversti 0, kad tai padaryti visai eilutei bus atliekamas toks veiksmas: $R^1_2 \rightarrow R_2 + R_4$, o 1-oje eilutėje bus atliekamas toks veiksmas $R_1 \rightarrow R_1 + 5 \cdot R_4$.

Bazės elementas s_3 (nes skaičiuojant buvo pasirinkta R_4) keičiamas elementu x_4 . Bazės elementai dabar yra s_1 , s_2 ir x_4 .

Atlikus visus veiksmus, po pirmos iteracijos gausime tokią matricą:

2 lentelė. Pagrindinio uždavinio lentelė po pirmos iteracijos.

	x_1	x_2	x_3	x_4	s_1	s_2	s_3
15	2	-3	5	0	0	0	5
11	-1	1	0	0	1	0	1
10	2	4	0	0	0	1	0
3	0	0	1	1	0	0	1

Toliau reikės kartoti tuos pačius veiksmus: pasirinkti mažiausią neigiamą stulpelį (x_2 šiuo atveju), pasirinkti eilutę su mažiausiu neneigiamu santykiu (3 eilutė šiuo atveju, kadangi $10/4$ yra mažiausias neneigiamas santykis) ir atlikti veiksmus su eilutėmis, kad gauti bazinį stulpelį. Veiksmai: $R_3 \rightarrow R_3 / 4$, $R_2 \rightarrow R_2 - R_3$, $R_1 \rightarrow R_1 + 3 \cdot R_3$, 4-ai eilutei nereikia atlikti jokių veiksmų, kadangi x_2 stulpelyje esanti reikšmė jau yra 0.

Bazės elementas s_2 (nes skaičiuojant buvo pasirinkta R_3) keičiamas elementu x_2 . Bazės elementai dabar yra s_1 , x_2 ir x_4 .

Atlikus visus reikiamus veiksmus gauname tokią matricą:

3 lentelė. Pagrindinio uždavinio lentelė po antros iteracijos.

	x_1	x_2	x_3	x_4	s_1	s_2	s_3
22.5	3.5	0	5	0	0	0.75	5
8.5	-1.5	0	0	0	1	-0.25	1
2.5	0.5	1	0	0	0	0.25	0
3	0	0	1	1	0	0	1

Trečios iteracijos metu vėl ieškom stulpelio su pirmoje eilutėje mažiausia neigiama reikšme.

Kadangi 1-oje eilutėje nebeliko neigiamų reikšmių, galime teigti, jog radome optimalų sprendinį.

Iš uždavinio sprendimo gautieji bazės elementai s_1 , x_2 ir x_4 , o tai yra bazė: $\{2, 4, 5\}$.

Galutinis sprendinys yra $X^* = (0, 2.5, 0, 3, 8.5, 0, 0)$, arba užrašius tik x reikšmes $X = (0, 2.5, 0, 3)$.

Minimali funkcijos reikšmė: $f(0, 2.5, 0, 3) = -22.5$

Uždavinio su pakeistomis konstantomis sprendimo eiga.

Iš uždavinio formuluotės susidarome:

---

¹ R – eilutė.

- $A = \begin{pmatrix} -1 & 1 & -1 & -1 \\ 2 & 4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix}$ iš kairės apribojimų pusės.
- $B = (0 \ 3 \ 9)$ iš dešinės apribojimų pusės.
- $C = (2 \ -3 \ 0 \ -5)$ iš min funkcijos konstantų prie x.
- $X = (x_1 \ x_2 \ x_3 \ x_4)^T$

Uždavinys matriciniu pavidalu kanonine forma, kuri gaunama iš uždavinio formuluotės:

$$\begin{cases} \min CX \\ AX \leq B \\ X \geq 0 \end{cases}$$

Įsivedame 3 naujus kintamuosius: s_1, s_2, s_3 . Uždavinys standartine forma atrodoys taip:

$$\begin{cases} \min 2x_1 - 3x_2 - 5x_4 \\ \begin{cases} -x_1 + x_2 - x_3 - x_4 + s_1 = 0 \\ 2x_1 + 4x_2 + s_2 = 3 \\ x_3 + x_4 + s_3 = 9 \end{cases} \\ x_i \geq 0 \end{cases}$$

Matriciniu pavidalu standartine forma:

$$\begin{cases} \min C'X' \\ A'X' = B \\ X' \geq 0 \end{cases}$$

, kur:

- $A' = \begin{pmatrix} -1 & 1 & -1 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ 2 & 4 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$ iš kairės apribojimų pusės.
- B nesikeičia. $B = (0 \ 3 \ 9)$.
- $C' = (2 \ -3 \ 0 \ -5 \ 0 \ 0 \ 0)$ iš min funkcijos konstantų prie x ir s.
- $X' = (x_1 \ x_2 \ x_3 \ x_4 \ s_1 \ s_2 \ s_3)^T$

Kadangi detalai paaiškinau kaip buvo sprendžiamas pirmasis uždavinys, šio uždavinio eigoje paminėsiu tik pagrindinius veiksmus, kurie atliekami kiekvienos iteracijos metu.

Sudaroma lentelė.

4 lentelė. Individualaus uždavinio pradinė lentelė.

	x_1	x_2	x_3	x_4	s_1	s_2	s_3
0	2	-3	0	-5	0	0	0
0	-1	1	-1	-1	1	0	0
3	2	4	0	0	0	1	0
9	0	0	1	1	0	0	1

Pirminės bazės elementais pasirenkami s_1, s_2 ir s_3 .

Šioje iteracijoje pasirenkame x_4 stulpelį, kadangi jo reikšmė mažiausia ir pasirenkame 4-ąją eilutę, kadangi santykis mažiausias. Atliekami veiksmai yra analogiški, kaip ir pagrindiniame uždavinyje: $R_1 \rightarrow R_1 + 5 * R_4$, $R_2 \rightarrow R_2 + R_4$, o R_3 ir R_4 jokių veiksmų atlikti nereikia.

Bazės elementas s_3 keičiamas elementu x_4 . Bazės elementai dabar yra s_1, s_2 ir x_4 .

Po pirmos iteracijos gauname tokią matricą:

5 lentelė. Individualaus uždavinio lentelė po pirmos iteracijos.

	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	s ₁	s ₂	s ₃
45	2	-3	5	0	0	0	5
9	-1	1	0	0	1	0	1
3	2	4	0	0	0	1	0
9	0	0	1	1	0	0	1

Toliau renkamės x₂ stulpelį ir 3 eilutę, kadangi gautas santykis yra mažiausias. Atliekame tokius veiksmus: R₃ -> R₃ / 4, R₂ -> R₂ - R₃, R₁ -> R₁ + 3 * R₃, R₄ veiksmai nėra atliekami, kadangi joje jau turime reikiamą skaičių.

Bazės elementas s₂ keičiamas elementu x₂. Bazės elementai dabar yra s₁, x₂ ir x₄.

Atlikus šiuos veiksmus, gauname tokią matricą:

6 lentelė. Individualaus uždavinio lentelė po antros iteracijos.

	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	s ₁	s ₂	s ₃
47.25	3.5	0	5	0	0	0.75	5
8.25	-1.5	0	0	0	1	-0.25	1
0.75	0.5	1	0	0	0	0.25	0
9	0	0	1	1	0	0	1

Trečios iteracijos metu vėl ieškom stulpelio su pirmoje eilutėje mažiausia neigiama reikšme. Kadangi 1-oje eilutėje nebeliko neigiamų reikšmių, galime teigti, jog radome optimalų sprendinį.

Iš uždavinio sprendimo gautieji bazės elementai s₁, x₂ ir x₄, o tai yra bazė: {2, 4, 5}.

Galutinis sprendinys yra X' = (0, 0.75, 0, 9, 8.25, 0, 0), arba užrašius tik x reikšmes X = (0, 0.75, 0, 9)

Minimali funkcijos reikšmė: f(0, 0.75, 0, 9) = -47.25

Rezultatų palyginimai

7 lentelė. Uždavinių rezultatų palyginimai.

Uždavinys	Minimali funkcijos reikšmė	Optimalus sprendinys	Bazė
Pagrindinis	-22.5	(0, 2.5, 0, 3)	{2, 4, 5}
Individualus	-47.25	(0, 0.75, 0, 9)	{2, 4, 5}

Gavus atsakymus, matome, kad sprendžiant tą patį uždavinį, tačiau pakeitus apribojimų dešinės pusės konstantas, gavome, jog gautos minimalios tikslo funkcijos reikšmės ir optimalūs sprendiniai skiriasi, tačiau bazės sutampa. Abu uždaviniai buvo išspręsti per 3 iteracijas.

Išvados

Apibendrinant galima teigti, suprogramuotu simplekso algoritmu buvo galima išspręsti pagrindinį ir individualų uždavinius, buvo gautos minimalios funkcijų reikšmės, optimalūs sprendiniai ir bazės. Atlikus uždavinių rezultatų palyginimą buvo galima pastebėti, kad sprendžiamų uždavinių bazės sutapo, tačiau nesutapo minimalios tikslo funkcijų reikšmės ir optimalūs sprendiniai

Priedas

```
import numpy as np

class LinearModel:

    def __init__(self, A=np.empty([0, 0]), b=np.empty([0, 0]), c=np.empty([0, 0]), minmax="MIN"):
        self.A = A
        self.b = b
        self.c = c
        self.x = [float(0)] * len(c)
        self.minmax = minmax
        self.printIter = True
        self.optimalValue = None
        self.transform = False

    def addA(self, A):
        self.A = A

    def addB(self, b):
        self.b = b

    def addC(self, c):
        self.c = c
        self.transform = False

    def setObj(self, minmax):
        if minmax == "MIN" or minmax == "MAX":
            self.minmax = minmax
        else:
            print("Invalid objective.")
            self.transform = False

    def setPrintIter(self, printIter):
        self.printIter = printIter

    def printSoln(self):
        print("Optimal solution: ")
        print(self.x)
        print("Base:")
        print("[", end="")
        for i in range(0, len(self.x)):
            if self.x[i] != 0 and i + 1 != len(self.x):
                print(i + 1, end=", ")
            elif self.x[i] != 0 and i == len(self.x):
                print(i + 1, end="")
        print("]")
        print("Optimal value: ")
        print(self.optimalValue)

    def printTableau(self, tableau):

        print("\t\t", end="")
        for j in range(0, len(self.c)):
            print("x_" + str(j), "|", end="\t")
        for j in range(0, (len(tableau[0]) - len(self.c) - 2)):
            print("s_" + str(j), "|", end="\t")

        print()
```



```

        for j in range(0, len(tableau)):
            for i in range(1, len(tableau[0])):
                if not np.isnan(tableau[j, i]):
                    if i == 0:
                        print(int(tableau[j, i]), end="|\\t")
                    else:
                        print(round(tableau[j, i], 2), "|", end="\\t")
                else:
                    print(end="\\t")
            print()

def getTableau(self):
    # construct starting tableau

    if self.minmax == "MIN" and self.transform is False:
        self.c[0:len(self.c)] = -1 * self.c[0:len(self.c)]
        self.transform = True

    numVar = len(self.c)
    numSlack = len(self.A)

    t1 = np.hstack((None, [0], self.c, [0] * numSlack))

    basis = np.array([0] * numSlack)

    for i in range(0, len(basis)):
        basis[i] = numVar + i

    A = self.A

    if not ((numSlack + numVar) == len(self.A[0])):
        B = np.identity(numSlack)
        A = np.hstack((self.A, B))

    t2 = np.hstack((np.transpose([basis]), np.transpose([self.b]), A))

    tableau = np.array(np.vstack((t1, t2)), dtype='float')

    return tableau

def simplexOptimization(self):

    if not self.transform:
        for i in range(len(self.c)):
            self.c[i] = -1 * self.c[i]

    tableau = self.getTableau()

    if self.printIter:
        print("Starting Tableau:")
        self.printTableau(tableau)

    # assume initial basis is not optimal
    optimal = False

    # keep track of iterations for display
    iter = 1

    while iter != 50:

        if self.printIter:

```

```

        print("-----")
        print("Iteration :", iter)
        self.printTableau(tableau)

    for cost in tableau[0, 2:]:
        if cost < 0:
            optimal = False
            break
        optimal = True

    # if all directions result in decreased profit or increased cost
    if optimal:
        break

    # nth variable enters basis, account for tableau indexing
    n = tableau[0, 2:].tolist().index(np.amin(tableau[0, 2:])) + 2

    # minimum ratio test, rth variable leaves basis
    minimum = 99999
    r = -1

    for i in range(1, len(tableau)):
        if tableau[i, n] > 0:
            val = tableau[i, 1] / tableau[i, n]
            if val < minimum:
                minimum = val
                r = i

    pivot = tableau[r, n]

    print("Pivot Column:", n)
    print("Pivot Row:", r)
    print("Pivot Element: ", pivot)

    # perform row operations
    # divide the pivot row with the pivot element
    tableau[r, 1:] = tableau[r, 1:] / pivot

    # pivot other rows
    for i in range(0, len(tableau)):
        if i != r:
            mult = tableau[i, n] / tableau[r, n]
            tableau[i, 1:] = tableau[i, 1:] - mult * tableau[r, 1:]

    # new basic variable
    tableau[r, 0] = n - 2

    iter += 1

    if self.printIter:
        print("-----")
        print("Final Tableau reached in", iter, "iterations")
        self.printTableau(tableau)
    else:
        print("Solved")

    self.x = np.array([0] * len(self.c), dtype=float)
    # save coefficients
    for key in range(1, (len(tableau))):
        if tableau[key, 0] < len(self.c):
            self.x[int(tableau[key, 0])] = tableau[key, 1]

```

```

        self.optimalValue = -1 * tableau[0, 1]

def main():
    modell = LinearModel()

    # Primary restrictions
    A = np.array([[ -1, 1, -1, -1],
                  [ 2, 4, 0, 0],
                  [ 0, 0, 1, 1]])
    b = np.array([8, 10, 3])
    c = np.array([2, -3, 0, -5])

    # Restrictions a,b,c, that are from 1*1*abc
    A = np.array([[ -1, 1, -1, -1],
                  [ 2, 4, 0, 0],
                  [ 0, 0, 1, 1]])
    b = np.array([0, 3, 9])
    c = np.array([2, -3, 0, -5])

    modell.addA(A)
    modell.addB(b)
    modell.addC(c)
    modell.setObj("MIN")
    modell.setPrintIter(True)

    print("A =\n", A, "\n")
    print("b =\n", b, "\n")
    print("c =\n", c, "\n\n")
    modell.simplexOptimization()
    print("\n")
    modell.printSoln()

if __name__ == "__main__":
    main()

```